

Första fyndet av kinesisk sädesärla, dvs. underarten *leucopsis*.
SVENSKSUNDSVIKEN, ÖG,
NOVEMBER 2023 |
FOTO: CLAS TORNEFJELL

1/24 • Meddelande från Raritetskommittén • mötet 15–17 mars 2024

Rk-nytt

Raritetskommittén höll sitt vårmöte på Ottenby fågelstation den 15–17 mars 2024. Närvarade gjorde Magnus Corell (sekreterare), Aron Edman, Måns Grundsten, Juho Könönen och Björn Malmhagen (ordförande). Under delar av mötet deltog även Niklas Andersson och Raul Vicente vid länk.

Cirka 150 rapporter behandlades.

Kohäger/orientkohäger

Kohägern har splittats av Taxonomikommittén (Rapport 14 från Taxonomikommittén). Det faktum att det saknas kat A-fynd av orientkohäger (däremot föreligger ett mindre antal kat E-fynd) samt att Rk redan haft ögonen på de senaste årens fynd av kohäger gör att kommittén beslutar att flytta samtliga fynd till kohäger, sånär som på det fynd som redan publicerats som orientkohäger tillhörande kategori D (Norrbotten och Västerbotten 1994). Den i Europa häckande kohägern har ökat i fyndfrekvens i norra Europa och

de flesta fynden har varit del av inflöden söderifrån som också avspeglat sig i våra grannländer. Det finns å andra sidan ingen känd fyndbild av spontant uppträdande orientkohägrar i nordvästra Europa.

Stenpiplärka, Utlängan, BI, april 2018.

FOTO: MÅRTEN MÜLLER

Stenpiplärka – Utlängan 2018

I en ny studie (Doniol-Valcrose m.fl. 2023) visas på tydliga skillnader i mitokondrie-DNA såväl som läten mellan de asiatiska fåglarna (*japonicus*) och de nordamerikanska fåglarna (*rubescens* och *althicola*). Taxonomikommittén beslutade därför i sin senaste rapport att splitta före detta hedpiplärka i två arter: amerikansk piplärka *A. rubescens*, respektive stenpiplärka *A. japonicus*. De tidigare svenska fynden var redan preciserade till underart och därmed nu till art, sånär som fyndet på Utlängan i slutet av april 2018. Detta fynd granskades på nytt med anledning av artuppdeleningen och Rk beslutade att publicera detta fynd som stenpiplärka. Det finns mycket få värfynd av de tidigare

I KORTHET

TILL Rrk

- Kontrollera att Rrk:s rapportmall i Artportalen är uppdaterad. Kontroll bör ske mot Rk:s Förteckning över Sveriges fågeltaxa och Borttagna och tillkomna Rk-arter – på nätet: birdlife.se/rk/sveriges-fageltaxa/.
- Rk uppmanar Rrk att hjälpa till att driva in blanketter på de Rk-arter som rapporterats. Om en rapport saknar viss dokumentation, trots att det finns exempelvis foton i Artportalen, ombeds Rrk begära komplettering innan rapporten skickas vidare till Rk.
- Rk är mycket tacksam för kommentarer från Rrk till rapporterna. I de fall Rrk vidarebefodrar rapporter som normalt bedöms av Rk vill Rk ha en kommentar om varför Rrk begär Rk-granskning.

TILL RAPPORTÖRER

- Bifoga dina – och andras – foton!
- Bajsprover – förvara torrt & kallt + kontakta magnus.corell@gmail.com

hedpiplärkorna i Västeuropa, och kunskaperna kring fältbestämningen av fåglar i sommardräkt är begränsad. Kommitténs egna tidigare studier såväl som förnyade studier i samband med splitten stödjer dock bestämningen och ligger dessutom i linje med att vårfyndet vid Vallda-Sandö, Halland, 2021, publicerades som *rubescens* då fältkaraktärerna pekar entydigt i denna riktning. Fältbestämningsartiklar kring komplexet amerikansk piplärka och stenpiplärka vore önskvärt att se kommande år.

Gulnäbbad lira/scopolilira

Rk har fortsatt en hög ribba för publicering av någon av dessa liron till art.

RARITETSKOMMITTÉNS (RK) UPPDRAG

är att kvalitetssäkra fynd av nationellt sällsynta och/eller svårbestämda taxa samt bära det huvudsakliga ansvaret för kategorisering av den svenska fågelfaunan enligt Association of European Rarities Committees (AERC) indelning. Rk ansvarar också för ställningstaganden rörande vilka taxa som anträffats i Sverige. Det bör understrykas att Rk endast bedömer om en fyndbeskrivning uppfyller fastslagna kriterier för publicering. Rk kommenterar eller avgör därmed inte själva artbestämningen av en rapporterad fågel, utan det är något kommittén lämnar till rapportören.

Rk på Facebook

Glöm inte att följa Raritetskommittén på Facebook. Rk kommer att lägga ut nyheter mer löpande och exempelvis kortare redogörelser för specifika bedömningar och artbestämningar. Sök på "Svenska Raritetskommittén" på Facebook och gilla sidan så är du säker på att inte missa något av vikt!

Aron Edman (nertill), Måns Grundsten, Juho Könönen och Björn Malmhagen kunde förstås inte hålla sig borta från ringmärkningen.

FOTO: MAGNUS CORELL

Artbestämningen är minst sagt utmanande då det oftast kräver detaljerad foton av vingundersidan. Det är små detaljer som skiljer arterna åt och för svenskt vidkommande är det extra svårt eftersom liron vanligtvis passerar långt ut till havs. Sannolikhetsmässigt berörs Sverige i huvudsak av gulnäbbade liron snarare än scopoliliron (även om dessa fåtaligt också ses i norra Europa). Det går att argumentera för en mer pragmatisk hållning och släppa delvis på de höga kraven för publicering, men det är alldeles för tidigt med dagens kunskapsläge. Förmodligen kommer de allra flesta fynden att även fortsättningsvis publiceras som obestämda.

DNA-analyser

Rk har ombesörjt att prover ifrån flera intressanta individer har skickats för analys och kommittén inväntar svar på dessa under våren. Bland annat hoppas vi på snart besked om följande rapporterade fåglar: rostsångare (Ölands norra udde), stäppårtsångare (Hälluddsvik resp. Össby, Öl), östlig gulärta (Össby, Öl), svarthuvad sparv (Vuollerim, Lpl), svarthalsad trast (Liden, Mpd), Beringvarfågel (Långgrundssudden, Öl).

Beringvarfågel

Förutom den nyss nämnda rapporterade beringvarfågeln sågs en mycket spännande individ vid Holmhällar, Gotland i novem-

ber 2023. Med hänvisning till en öländsk fågel i oktober 2017 som utseendemässigt var intressant men efter DNA-analys som gav resultatet underarten *excubitor*, bedömer Rk att vi i dagsläget inte med tillfredställande säkerhet kan publicera dessa kandidater som beringvarfågel, *L. borealis*. I Finland finns dock en publicerad individ som utseendemässigt inte är riktigt lika spännande som Gotlandsfågeln (men den finska fågeln var DNA verifierad). Tills vidare kommer endast fåglar bekräftade med DNA att kunna publiceras som beringvarfågel.

Östliga svarta rödstjortar

Fynd som rör östliga former av svart rödstjört publiceras tills vidare som tillhörande underarterna *phoenicuroides murinus*. Tidigare har fler underarter blandats in eftersom man haft begränsad kunskap om fyndbilder och utseendevariationen hos östliga taxa. En fyndbild i nordvästra Europa har klarnat sista åren dels beträffande uppträdande där östliga svarta rödstjortar ofta anländer sent på höstarna, dels för att risken för förväxling med hybrider av svart rödstjört x rödstjört har varit överdriven. Hybrider ses vanligt under sommarmånaderna. Av alla DNA-verifierade fåglar har alla befunnits

vara av underarten *phoenicuroides* (turkestanrödstjört) och ingen av andra östliga taxa som *ochruros*, *semirufus* eller *rufiventris*. Det som har komplicerat bilden är att sedan 2018 har en ny underart beskrivits som kallas *murinus* (sajanrödstjört). Det har visat sig att just *phoenicuroides* finns i två former en sydlig (kallas fortfarande *phoenicuroides*) och en nordlig form (*murinus*). Bland annat beskrivs locklätet skilja de bägge underarterna åt. När de tidigare DNA-analyserna har gjorts av östliga svarta rödstjortar är det för oss fortfarande oklart om *murinus* funnits med i referensmaterialet. Kanske är det så att de fåglar som når nordvästra Europa på höstarna i själva verket är just *murinus* och inte *phoenicuroides*. I avvaktan på ytterligare kunskap kommer de östliga svarta rödstjortarna att publiceras som turkestanrödstjört/sajanrödstjört. Se van der Spek m.fl. 2023 för ytterligare information.

Projekt polargås (före detta dvärgkanadagås) – Nunavutpolargås, underarten *hutchinsii*, i kat A

En slutlig genomgång av de svenska fynden av polargås (tidigare dvärgkanadagås) gjordes under mötet. I Rk-nytt 2/2023 gjordes ett upprop om kompletterande bilder. Rk har fått in några bilder på en polargås från Spillepeng, Skåne, men tyvärr har vi inte kunnat komma vidare i bedömningsprocessen av den fågeln.

I och med mötet fastställdes följande riktlinjer för publicering av nunavutpolargås, det vill säga underarten *hutchinsii*:

1. Fågeln är en polargås. I korthet en miniatyrvariant av kanadagås, brant panna, kantig huvudprofil och kort, tjock hals. Med arttypiskt liten näbbstorlek.
2. Fågeln uppvisar för *hutchinsii* typiskt ljus bröstteckning, skarpt avsatt mot svart hals.
3. Den svarta ansiktsteckningen gör en knick bakom ögat, in i den vita kindfläcken.
4. Storleken är ungefär som en vitkindad gås, eller möjligen marginellt större (inte tydligt mindre).
5. Fågeln är fotodokumenterad för storleksjämförelse med andra gäss.

DNA-analyser – tips & kontakt

Om du samlar in fågelbajs från någon intressant individ, tänk på att torka provet och att sedan hålla det kallt, in med det i frysen så snart det går! Även fjädrar är av intresse, förstås. Har du material som kan vara intressant för Raritetskommittén? Kontakta i så fall magnus.corell@gmail.com

Vid Raritetskommitténs möte i mars 2024 drog Måns Grundsten en genomgång av bestämning stäppsparv och svarthuvad sparv med fokus på honfärgade fåglar – (fr.v.) Björn Malmhagen, Aron Edman och Måns Grundsten.

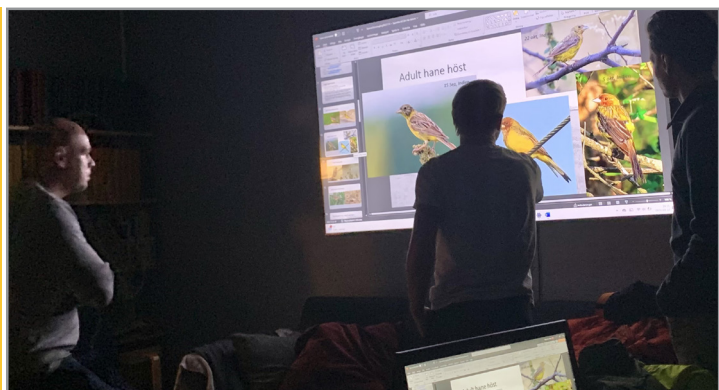

FOTO: MAGNUS CORELL

Nordlig tobisgrissla, det vill säga underarten *mandtii*, Arjeplog, Lpl, 2007. FOTO: JOAKIM HANSSON

6. Fågeln visar inte uppenbara tecken på att härstamma från fångenskap (onaturligt orädd, märklig färgmärkning). Därutöver görs en allmän bedömning av fyndets omständigheter, sällskapar fågeln med andra arktiska gäss? Tidpunkt? Lokal?

I detta flödesschema var det endast en observation som bedömdes uppfylla alla kriterier för publicering i kategori A, det gäller fågeln vid Hjälstaviken, Uppland, 10 april–15 maj 2014 som alltså utgör första fyndet i Sverige. En annan polargås

Sveriges första nunavutpolargås i kat. A!

HJÄLSTAVIKEN VÅREN 2014. FOTO: NINA JANÉLM

från Hjälstaviken hösten 2008 är mycket lik en polargås av underarten *hutchinsii*, men bedömdes inte så övertygande ljus på bröstet för att kunna publiceras.

Notera att de flesta polargäss som ses i Sverige härstammar från frisläppta populationer från Holland eller Tyskland och i utseende mest påminner om underarten *minima*, dessa är tydligt mörkare och mindre i storlek än en typisk *hutchinsii*. Vidare finns en mängd olika hybridvarianter av gäss som liknar polargäss, till exempel hybrider med vitkindad gås.

Rk kan förutom den norska artikeln omnämnd i Rk nytt 2023-2 även tipsa om artikeln ”Små kanadagäss – Stora utmaningar” av Hannu Huhtinen i *Roadrunner* 2016 (1:42–49).

Kinesisk sädesärla, underarten *leucopsis*

Från Svensksundsviken, Ög, rapporterades 4–6 november en ung hane kinesisk sädesärla, det vill säga underarten *leucopsis*. Fyndet publiceras som ett nytt taxa för

Sverige! Underarten häckar huvudsakligen i östra Kina och tidigare finns ett fynd vardera från Norge respektive Finland, samt två fynd i Storbritannien.

Nordlig tobisgrissla, underarten *mandtii*

Ett äldre fynd av tobisgrissla från november 2007 i Arjeplog behandlades klart under mötet och godkändes som första fynd av nordlig tobisgrissla, det vill säga underarten *mandtii*. Underarten häckar cirkumpolärt i arktiska områden, närmast oss på Svalbard. *Mandtii* skiljer sig från våra tobisgrisslor i Östersjön (*grylle*) och på västkusten (*arcticus*) genom mängden vitt i dräkten där *mandtii* visar mest vitt av alla underarter. I sommardräkt är den enda skillnaden mängden vitt på undersidan av handpennorna där det vita i basen på pennorna når längre ut utanför handtäckarna. I vinterdräkt är *mandtii* oftast påfallande ljus med nästintill otecknat vitt huvud, vit övergump och mycket ljus mantel. Fyndet har legat på kommitténs bord ett tag i och med att några bilder på öppen vinge på den aktuella fågeln inte har hittats och kommittén ville studera variationen i övriga karaktärer hos underarterna. Rk's ledamot Juho Könönen har samarbetat med den finska raritetskommittén och gjort skinnstudier på flera museer (London, Köpenhamn och Helsingfors). Resultatet visade att de flesta *mandtii* i vinterdräkt går relativt lätt att skilja från övriga underarter men att en klinal övergång mot *arcticus* finns på södra Grönland. Vittoppade armpennor hos ungfåglar fanns i materialet endast hos de mest *mandtii*-liknande individerna och hos inga andra underarter. Dessa vita armpennetoppar tillsammans med ett i övrigt bra vitaktigt utseende hos fågeln i Arjeplog ansågs vara tillräckligt bra karaktärer för en säker bestämning.

2023 års hibernans. FOTO: MONICA BÄCK

REFERENSER

- ➔ Doniol-Valcroze, P., Coifard, P., Alström, P., Robb, M., Dufour, P. och Crochet, P.-A. 2023. Molecular and acoustic evidence support the species status of *Anthus rubescens rubescens* and *Anthus [rubescens] japonicus* (Passeriformes: Motacillidae). *Zootaxa* 5343: 173–192.
- ➔ van der Spek, V., Martinez, N. 2023. Identification of Eastern Black Redstarts – an update. *Dutch birding* 45(4): 230–239

Västlig svarthakad buskskvätta, underarten *hibernans*

Ett fynd av en svarthakad buskskvätta ringmärkt som bounge i södra Norge påträffades i Ljungskile mars 2023. Ringen kunde avläsas på fotografier. I samband med efterforskning kring detta fynd uppmärksammades Rk på att det finns ytterligare ett återfynd av en ungfågel ringmärkt i södra Norge och avläst i Halland 2002. Längs Norges sydvästra kust häckar underarten *hibernans* och Norge har hittills inga konstaterade häckningar av underarten *rubicola* (Tor Olsen, NSKF, personlig kommentar). *Rubicola* har annars expanderat från Själland och vidare norrut utmed svenska västkusten. Därmed kan vi publicera dessa två fynd som de första av västlig svarthakad buskskvätta i landet. *Hibernans* förekommer rimligen utmed svenska västkusten som övervintrare och Rk granskar fortsatt inte ytterligare fynd utan lämnar detta till de regionala rapportkommittéerna.

Bordlagda fynd

En rapport om en hörd och inspelad kaukasisk lundsångare från Abisko i juli 2023 har inkommit. Fågeln kunde aldrig ses. Rk har bordlagt fyndet till höstmötet och kommer göra en djupare analys av inspelningen. Vidare jobbar kommittén med mer principiella riktlinjer för publicering av fåglar endast dokumenterade med ljud och särskilt vad gäller så kallad passiv inspelning.

Rk jobbar vidare med publiceringskriterier för honfärgade knölsvärtor varför hittills inkomna rapporter bordlades.

Stillahavslom

Då en majoritet av Rk:s ledamöter såg denna fågel, som utgör det andra fyndet för landet, har kommittén valt att låta den norska raritetskommittén att uttala sig om fyndet för att undvika jäv.

Raritetskommittén | birdlife.se/rk